

Dodatek k „Záchrannému programu sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v České republice“

Záchranný program (dále jen ZP) sysla obecného (*Spermophilus citellus*) v České republice, který byl schválen v roce 2008 (viz č. j. 18587/ENV/08-385/600/08 a Věstník MŽP 2008/5, sdělení č. 12), se mění takto:

I. Zavádí se nové opatření v rámci kapitoly 3.2 – Péče o druh tohoto znění:

Opatření č. 3.2.3 Posilování malých populací sysla obecného

Motivace:

V ČR existuje dle výsledků pravidelného letního monitoringu syslů poměrně hodně lokalit/kolonií s velmi nízkou početností. Tyto kolonie jsou většinou izolované, což spolu s nízkou početností znamená silný vliv náhodných událostí a snižující se genetickou variabilitu a tím pádem představuje velmi vysoké riziko brzké extinkce těchto kolonií. Za období od schválení ZP do konce roku 2015 došlo k zániku 5 kolonií s podobnou charakteristikou. Proto je pro dosažení dlouhodobého cíle ZP zajistit existenci sysla obecného na co největším počtu stávajících lokalit výskytu nezbytné zintenzivnit ochranu málo početných kolonií včetně přímé podpory jejich populací.

Náplň opatření:

Pravidelně provádět posouzení vhodnosti málo početných lokalit pro posílení jejich populací (dále jen „hodnocení lokalit“) a na takto vybraných lokalitách realizovat posílení formou přidání jedinců dle postupu v příložené metodice (Metodika 6.4.2 v Příloze 6.4). Zdrojem jedinců pro posilování populací budou expoziční chovy v zoologických zahradách či obdobných chovatelských zařízeních, zahraniční zvířata s vhodným genetickým původem nebo jedinci z vybraných přírodních lokalit v ČR (podrobnosti jsou popsány v Metodice 6.4.2). Toto posilování malých populací tedy není vázáno na opatření 3.2.1 (Experimentální ověření možností umělých chovů), které má za cíl ověřit především možnost rozsáhlejších chovů pro účely repatriací.

II. Zavádí se nová příloha v rámci kapitoly 6.4 – Metodiky jednotlivých opatření ZP tohoto znění:

Příloha 6.4.2 Metodika posilování málo početných populací sysla obecného

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA / DOPORUČENÍ:

- do výběru lokalit vhodných pro posílení vždy zahrnout všechny lokality s odhadovanou početností 15 či méně jedinců dle posledního letního monitoringu (populace s nejistým počtem jedinců a nejasnou osídlenou plochou do výběru nezařazovat)

- posílení vždy provést na maximálně 2 lokalitách v jednom roce
- maximální počet jedinců přidaných ve stejnou dobu na jednu lokalitu: 20
- poměr pohlaví přidávaných jedinců vhodně přizpůsobit dané lokalitě, pokud je znám aktuální poměr pohlaví; pokud není, přidávat nejlépe v poměru 2-3 : 1 (samice : samci); v případě posilování zejména z důvodu zvýšení genetické variability a prevence inbreedingu pak doplňovat spíše samce
- pečlivá evidence všech dostupných údajů
- jako zdroj jedinců pro posilování populací používat přednostně „přebytečné“ jedince z expozičních chovů v našich zoologických zahradách či obdobných chovatelských zařízeních (podmínkou je vhodný genetický původ dle dosud provedených a dostupných genetických studií)*
- pokud nejsou k dispozici jedinci z expozičních chovů v zoologických zahradách či obdobných chovatelských zařízeních, použít pro posílení jedince ze zdrojových lokalit, které budou vybrány dle bodu 4) níže, případně použít dle aktuálních možností jedince ze zahraničních lokalit s vhodným genetickým původem
- podle celkového potřebného počtu přidávaných jedinců je možné všechny zdroje (viz výše) kombinovat, ovšem v případě, že žádná lokalita v ČR aktuálně nesplňuje podmínky pro výběr zdrojových lokalit, tento zdroj jedinců nepoužít (a dle situace případně realizovat plánované posílení jen částečně či jej nerealizovat vůbec)
- k odchytům i vypouštění si vždy vyžádat potřebná povolení (§ 54, odst. 3, § 56, případně § 45i zákona o ochraně přírody a krajiny)
- opakované posilování populací provádět pokud možno jedinci z různých zdrojů (geneticky odlišných v rámci konzervační linie stanovené genetickými studiemi)
- opakované posílení populací může být po splnění dlouhodobého cíle provedeno i z důvodu prevence inbreedingu
- pokud to bude kapacitně možné, je vhodné realizaci posilování populací na vybraných lokalitách doplnit dalšími podpůrnými opatřeními (přikrmování v časném jarním období, v době laktace samic či v době nepříznivého počasí, zlepšování celkové potravní nabídky na lokalitě, apod.)

---

* Tzn. jedná se o chovy, které nebyly založeny v rámci realizace ZP (opatření 3.2.1) a nejsou tedy primárně určeny pro plánované repatriace.

CÍLE:

Krátkodobě: do 2 let od posílení populace dosáhnout alespoň početní stav po vysazení (tj. početnost = min. součet původní početnosti a přidaných jedinců)

Dlouhodobě: do 5 let od posílení dosáhnout zdvojení početního stavu po vysazení

Při srovnávání jednotlivých let je nutné vždy použít početnosti zjištěné/odhadnuté ve stejném ročním období (na jaře před narozením mláďat nebo v létě po objevení se nových mláďat na povrchu)

HODNOCENÍ EFEKTIVITY A DALŠÍ POSTUP:

Nedosažen krátkodobý cíl – neúspěch – zhodnotit příčiny, pokud nejsou odstranitelné, neprovádět žádné další akce (kromě udržování vhodného managementu)

Dosažen krátkodobý cíl – dílčí úspěch, dále pokračovat podle aktuálních informací o rozmnožování syslů na dané lokalitě:

- v případě meziroční stagnace či poklesu početnosti populace zvážit na základě vyhodnocení možných příčin opakované posílení

- v případě meziročního růstu početnosti populace zvážit opakované posílení za účelem prevence inbreedingu

(Toto hodnocení opakovat každoročně v třetím až čtvrtém roce po posílení a rozhodování o případném dalším doplnění jedinců směřovat k naplnění dlouhodobého cíle.)

Dosažen dlouhodobý cíl – dále neposilovat (příp. posilovat pouze z důvodu prevence inbreedingu), zajistit vhodný management a lokalitu monitorovat

CELKOVÝ POSTUP:

1) Výběr vhodných lokalit pro posílení dle parametrů v následující tabulce (více bodů = vhodnější). V případě shodného počtu bodů budou lokality individuálně porovnány, přičemž největší význam bude přikládán hodnocení parametrů „Aktuální početnost“ a „Zajištění péče“).

Parametr:	Nejvhodnější 1 bod	Méně vhodné 0,5 bodu	Nevhodné 0 bodů
Aktuální početnost (odhad v roce hodnocení)	Odhadovaná početnost 10-15 jedinců	Odhadovaná početnost 5-9 jedinců	Odhadovaná početnost 1-4 jedinci
Velikost lokality (plocha vhodného biotopu)	Desítky hektarů	-	Jednotky hektarů
Historie lokality	V minulosti	-	V minulosti

	odhadovaná početnost v řádu stovek jedinců		odhadovaná početnost v řádu desítek jedinců
Vlastnické poměry na lokalitě	Dotčené pozemky ve státním vlastnictví	Dotčené pozemky ve vlastnictví (či dlouhodobém nájmu) jednoho nebo několika málo subjektů	Dotčené pozemky s vyšším počtem různých vlastníků
Zajištění péče/managementu na lokalitě	Bezproblémové a většinou bez nutných nákladů pro OP	Bezproblémové, ale s předpokladem nutných nákladů pro OP	Potenciálně problémové (ne z důvodu vlastnických poměrů, které jsou již hodnoceny výše)
Existence vyhlášených CHÚ pro sysla	EVL*	MZCHÚ* nebo VKP/PCHP	Žádné
Ostatní faktory (pozitivní na škále +1/+,05/0 bodů či negativní na škále -1/-0,5/0 bodů)			

* V případě EVL již vyhlášených jako MZCHÚ se body nesčítají, lokalita pouze obdrží max. počet bodů (tj. 1)

2) Zjištění situace na vybraných lokalitách:

- odchyty (pokud to bude možné, i se značením pomocí čipů) – početnost, poměr pohlaví, počet mláďat, odběr vzorků (stěr na genetiku, trus na parazity)
- zároveň při návštěvách sledování stavu managementu, přítomnosti/vlivu predátorů, průběh počasí (sledovat kromě návštěv i z dlouhodobých dat pro danou lokalitu)
- genetické a parazitologické analýzy (dle možnosti nebo uchování vzorků pro možnou budoucí analýzu)

3) Dle výsledků z bodu 2) výše finálně rozhodnout, zda je posílení vhodné a pokud ano, stanovit počet přidávaných jedinců

4) Zjistit možnosti odběru jedinců z expozičních chovů v našich zoologických zahradách či obdobných chovatelských zařízení nebo ze zahraničních zdrojů a provést výběr vhodných zdrojových lokalit v ČR dle následujících podmínek (splňovat musí vždy obě):

- daná kolonie patří v posledních třech letech k pěti nejpočetnějším koloniím v ČR nebo je její aktuální odhad početnosti (dle výsledků posledního letního monitoringu) vyšší než 300 jedinců
- kapacita dané lokality je již naplněna (tzv. nasycená lokalita**) a zároveň nemá potenciál pro další šíření sýslů do okolí (tzn. pravděpodobně dochází ke ztrátám při disperzi)

** Za **nasycenou** lokalitu je považována taková lokalita, kde již neexistují žádné neosídlené, ale pro sýsla vhodné plochy, případně lokalita s nadprůměrnou hustotou osídlených nor v porovnání s ostatními lokalitami v ČR.

5) Odchyt určeného počtu jedinců v požadovaném poměru pohlaví z vybraných zdrojů (chovy v našich zoologických zahradách, zahraniční zdroje, vybrané zdrojové lokality v ČR), včetně odebrání vzorků na genetiku a parazitologii, ošetření antiparazitiky a případného trvalého označení čipy.

6) Okamžitý (tj. nejpozději den po odchytu) převoz odchycených zvířat na posilovanou lokalitu a jejich vypuštění.

Způsob vypuštění bude konzultován s odborníky a bude vždy vyvinuta snaha přizpůsobit jej nejaktuálnějším znalostem a zkušenostem (i ze zahraničí) a specifikům dané lokality. V současné době navrhuje jako vhodný následující postup:

- v dostatečném časovém předstihu před vypuštěním zajistit potřebné práce na posilované lokalitě (především předvrtání nových nor pro vypouštěné jedince)
- každého vypouštěného jedince umístit do samostatné nory a ucpat vstup do ní, případně použít ohrádku (cílem ucpání nory nebo použití ohrádky je donutit zvířata vyhrabat a dokončit si vlastní noru, kterou pak s větší pravděpodobností přijmou a budou dále využívat)
- nové „vypouštěcí“ nory připravit ve vzdálenosti cca 5-10 m od ostatních používaných nor v kolonii a zvážit celkovou vhodnost jejich umístění (dále od potenciálních skrýší pro predátory, preferovat vyvýšená místa, apod.)
- 3 dny po vypuštění lokalitu sledovat
- na lokalitě v době od vysazení do první hibernace přikrmovat vhodným krmivem (např. slunečnice, oves, jablka, mrkev)

7) Provádět pravidelný detailní monitoring posílené lokality – navrhovaný způsob:

- po vypuštění syslů provádět do zimy daného roku kontrolu minimálně jednou za dva týdny a jen za příznivého počasí – zaznamenat počasí, predátory, počet pozorovaných syslů (počet mláďat)
- v době aktivity syslů (tj. cca březen/duben – září/říjen) provádět celodenní kontroly formou pozorování a záznamů o managementu, průběhu počasí, výskytu predátorů, apod. – 2 x měsíčně v druhém roce po posílení, 1 x měsíčně v dalších min. 3 letech
- po objevení se mláďat na povrchu (červen/červenec) kontrolní odchyty a zjištění váhy, pohlaví, rozmnožování, odebrání vzorků na genetiku a parazitologii, očipování, – první 2 roky po posílení, v dalších letech dle situace
- při posledních podzimních kontrolách pokud možno zjistit a zaměřit vstupy do hibernačních nor a při prvních jarních kontrolách sledovat a zaznamenávat vstupy do již aktivních a neodvíčkovaných nor (alternativou je i večerní ucpání nor trávou a další den ráno zjištění počtu nor s odstraněnou trávou – pokud se tento postup zopakuje několik dní po sobě, lze získat poměrně přesný odhad počtu aktivně využívaných nor v danou dobu)
- po splnění dlouhodobého cíle provádět minimálně standardní monitoring, tak jako na ostatních lokalitách (tj. jarní kontrola a letní sčítání)